VILHELM JAKOBSSON

KENSLUBÓK Í HRAÐRITUN

KERFI GABELSBERGERS

GEFIN ÚT MEÐ STYRK FRÁ ALÞINGI ÍSLANDS

REYKJAVIK

STEINPRENTAÐ Í KGL. HOF-LEVERANDÖR AXEL E. AAMODTS ETABLISSEMENT

PRENTAÐ Í S. L. MÖLLERS BOGTRYKKERI

KAUPMANNAHÖFN 1916

653
Vil

Kristjana Benediktssonar
Zo 653
Vil

VILHELM JAKOBSSON

KENSLUBÓK Í HRAÐRITUN

KERFI GABELSBERGERS

GEFIN ÚT MEÐ STYRK FRÁ ALÞINGI ÍSLANDS

BÓKASAFN
GARÐABÆJAR

REYKJAVIK
STEINPRENTAÐ I KGL. HOF-LEVERANDÖR AXEL E. AAMODTS ETABLISSEMENT
PRENTAÐ Í S. L. MÖLLERS BOGTRYKKERI
KAUPMANNAHÖFN 1916

LANDSBÓKASAFN ÍSLANDS
HÁSKÓLABÓKASAFN

Vér Íslendingar höfum, því miður, orðið alt of langt á eftir mentaþjóðunum í ýmsum greinum, og sumar mentagreinir höfum vér algjörlega farið á mis við, vil eg nefna þar til hina ágætu hjálpargrein, hraðritun. Í öllum mentalöndum er það nú fyrir langa-löngu orðin úrelt skoðun, að hraðritun eigi aðeins heima í löggjafarþingunum, enda er það svo í öðrum löndum, að fyrir hvern þinghraðritara eru verslunarhraðritarar hundruðum saman, og engum verslunarstjóra eða umboðssala, er nokkrar verulegar bréfaskriftir hefir, dettur nú orðið í hug að vinna án aðstoðar hraðritara. Enn fremur getur það mjög oft átt sér stað í hinu daglega lífi, að öldungis nauðsynlegt sé að geta notað skrift, er eigi krefur nema lítið brot af þeim tíma, er hafa þarf til almennrar skriftar. Mér er því mikil gleði að því að geta — sakir velvilja og framsýni Alþingis — lagt hér fram fyrir landa mína kenslubók í hraðritunar-kerfi því, er Franz Xaver Gabelsberger frá München fann upp, og fyrst kom út á prenti árið 1818, og síðan hefir verið snúið á meira en 30 tungumál, þar á meðal á dönsku (1849), af David Dessau skrifstofustjóra. Þetta kerfi hefir síðan verið notað í báðum þingdeildum Dana, fólksþinginu og landsþinginu. Um líkt leyti var því einnig snúið á norsku, og hefir það síðan verið notað í stórþinginu.

Árið 1908 gjörði »Det danske Gabelsberger Stenograf-Selskab« ýmsar umbætur á hinni dönsku þýðingu á kerfinu, og er hin endurbætta þýðing félagsins nú undirstaða undir allri hraðritunarkenslu í Danmörku. Þýðing mín á kerfinu fylgir í öllum höfuðatriðum Lære- og Læsebog i Gabelsbergers Stenografi, ved P. K. Stibolt og O. F. Jeppesen. København 1910.

Um leið og eg færi mínum læiða vini og kennara, herra O. F. Jeppesen skólastjóra, innilegustu þakkir mínar fyrir þá miklu hjálp, er hann hefir veitt mér við að snúa kerfinu á íslenzku, læt eg bók þessa frá mér fara í þeirri von, að landar mínir taki hér eftir að leggja stund á hraðritun, og sannfærist fljótlega um kosti hennar og nytsemi í ýmsum greinum.

Kaupmannahöfn, sumarið 1916.

VILHELM JAKOBSSON.

§1. Stafrófið.

Lítlir stafir: a,á; e,é; i,í,y,ý; k; l; n; o,ó; r; s; ks,x; ö

Máls-eða meðalst.: b; d; g; k; j; m; u,ú; v,w; þ; æ.

Langir stafir: c; f; p; t; z.

Tvíhljóðar: au; ei,ey, oftast skrifað: e eða é.

Punkt-a-ið skal ætíð skrifað út af fyrir sig. Séeigi annars getið, skal t skrifað neðanfrá, f og p neðanfrá í upphafi orða, annars ofanfrá.

Í enda orða er táknað með lágréttu striku, en i með lóðréttu.

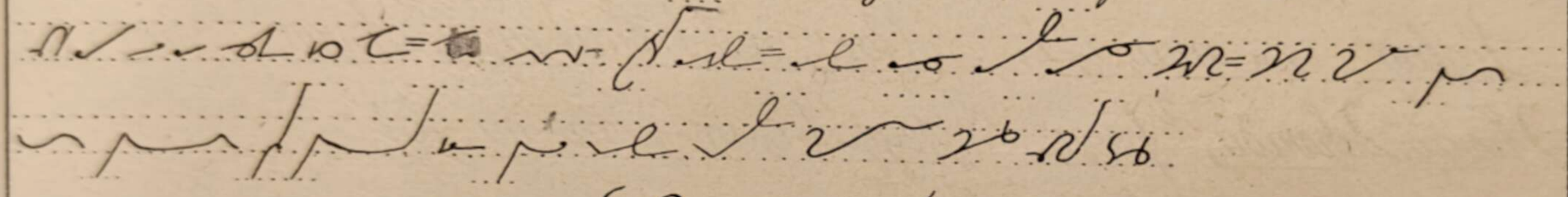

§2. a,á

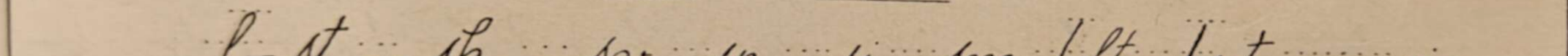

Þegar a eða á stendur á milli annara stafa, er það sýnt með feitum drætti í:

1) eftirfarandi staf:

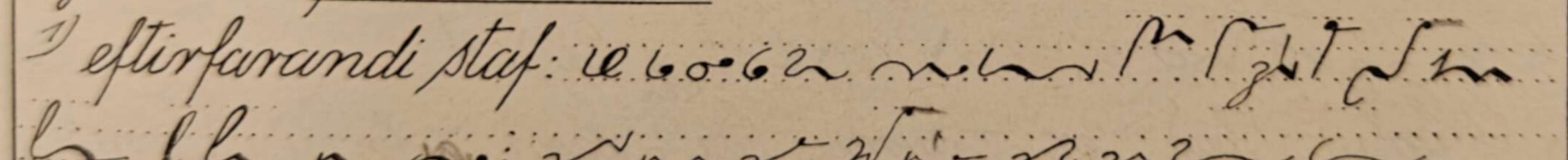

2) undanfarandi staf, þegar á eftir fer f eða t:

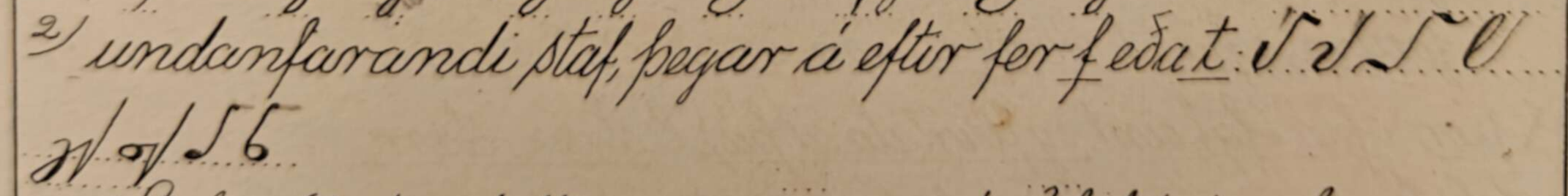

Siglar (fastar stýfingar): var(-st), hefi(-ir), hann, en(-n), ekki, ekkert, með, eg, já, ja, að, sagði(-r,-t).

§3. hv, kv, tv, ng, mp.

Milli annara stafa hverfa e og é (og stundum i og í)

í bandið milli stafanna. — Standi ~ og e, eða ~ og e þannig, að enginn stafur sé á milli þeirra, skal draga þá saman: æ, e.

Meginreglan er, að skrifa allt eftir framburði. — Samkv. þeirri reglu er ~~kart nn og ll~~ skrifað sem dn og dl, fn á undan d eða t sem n, annars sem bn, og fl sem bl.

Þar sem því verður við komið, skal slept að tvöfalda samhljóðendur, — þó því aðeins, að það geti eigi valdið misskilningi, né heldur gjört lesturinn of erfiðan.

Síglar: ir n inn, -i, -í; á (fors., nút. frsh af eiga); hvar, hver, hvað, hvað, hvaða, þeim, segja (-i, -ir, -jum, -du, -ið).

§4. l br, g gr, -g -ur, þr.

þeir, þeyr; ð þv, j jer, j jar, þar, sk sker, sp spr, dr, kr, -k -ur, rr, rer, rar, rár; tr, str, fr, -ur, -d -ur, -ð -ur; vr.

Síglar: það, er, vera, eða, sem, fór (-u, -uð, -um), fórum, á, verð (-a, -um, -ir, -ið, -i), varð (-st), af, þar, þór (fgf. eint. og fleirtala af þú), strax, stærri, ordin (-ið), hefði (-ir, -um, -u, -uð), frá, við (fors, tvít af eg), vér, fram, fer, gegn, fyrir, til.

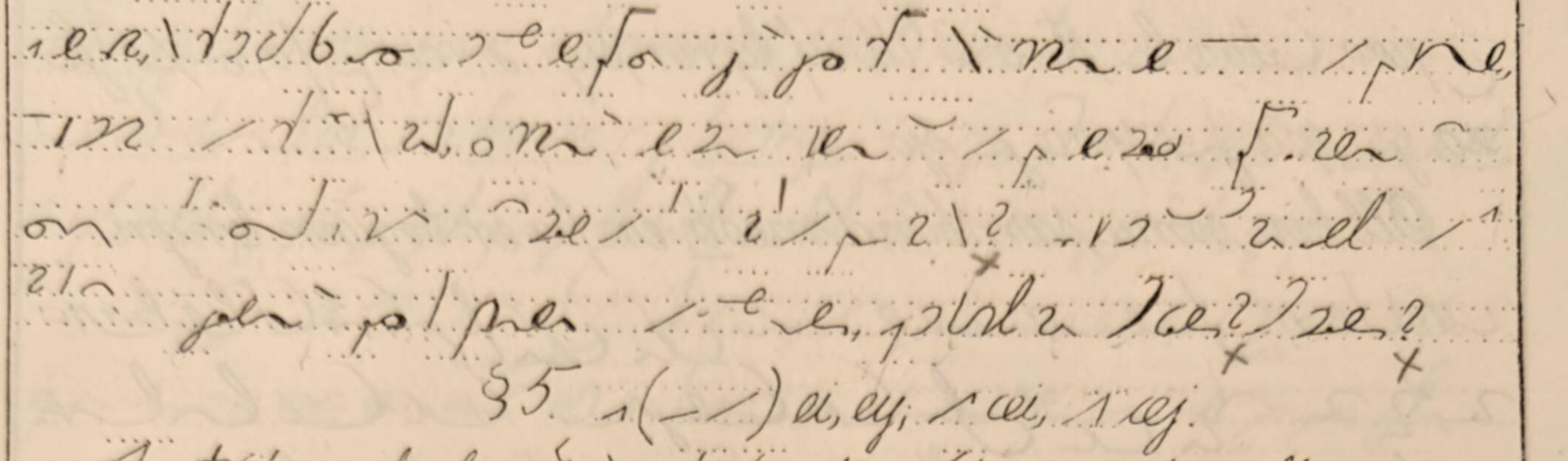

§5. (—) ei, ey; æi, æj.

Æt (í upphafi orða), (/) eit, tæ (og æt, milli annara stafa), fæ, (/) fei, tau, foj, fej; fæt, feit.

Siglar: skal(-t), skulu(-um,-ið), eru(-um,-ið,-tu), gjörði(-ið,-um,-ir,-u,-t), kem, kemur, yfir, margur (-ir,-ar,-ra), þær.

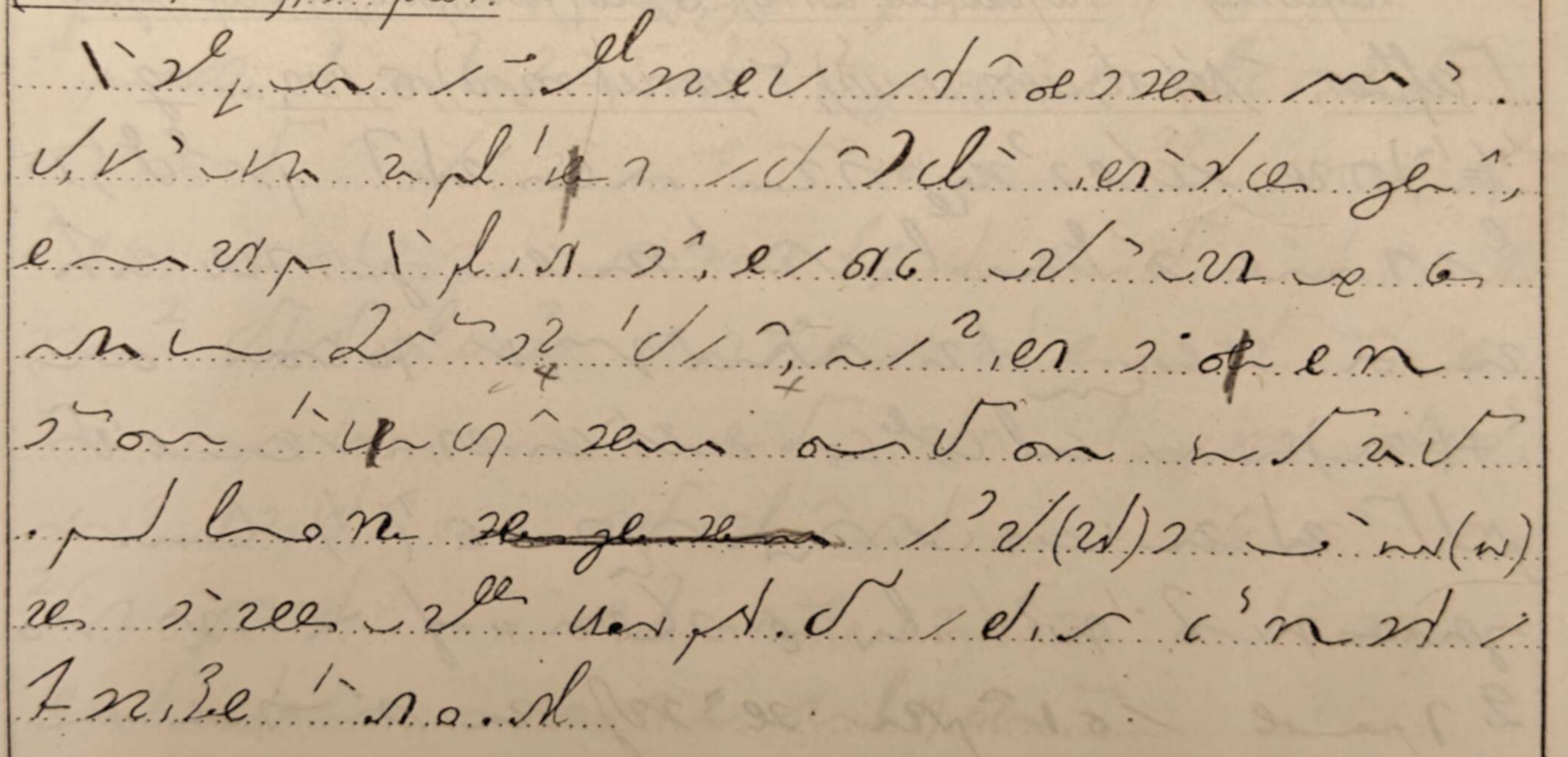

§6. [—] = o, ó [—] = ö.

O, ó og ö-samböND. 1. Við samdrátt: a/ með bo, bro, do, jo, lo, no, po, to, sto, þo, þro. b/ með go, gro, ho, ko, kro, ska, skro, sko, smo, tkvo, thvo. 2. Með feitum drætti: ro, dro,

c pro, C tro, L stro. 3 Ll af fyrir sig: t co, p fo, o so, f
z o, p spa, f spro, p sjo.

Öll hin sömu samhönd með ö en þá er byrjun lengri.

[illegible]

A-dráttur inn er lagður í næsta staf á undan, þegar o fer á eftir: [illegible]

Síglar: mörg(-u,-um), gjöra(-i,-ir,-um,-ið), njög, góð(-ur,-um,-a, osfrv.), gott, eftir, hvor, hvora, fá, höfum, höfðu(-uð,-um), sá (forn., þát. frh. af sjá), aftur, sé(-rt,-um,-u,-uð), voru(-m,-ð), svo, og.

[illegible]

§7. os, ös.

og sog, og sög, og sóm, og söm.

Þetta o, ó og ö-samband leyfist aðeins milli samhljóðs, og m

eða g hinsvegar. Annars skal skrifa: [image], [image].

[image] od-d, [image] ot, [image] kom, [image] komp- [image] op, [image] = [image] = got, [image] sn, [image] sl,
[image] gl, [image] kl, [image] pl, [image] spl, [image] = [image] = fl, [image] bl, [image] kl, [image] s n, [image] p l, [image] rp.

[image]

[image]

Síglar: [image] segjast, [image] áform, [image] hafa (-id, -ir, -t), [image] eitt, [image] pegar, [image] eitthvað, [image] hinn, hin (ákv. gr. og forn.), [image] hið, [image] gef (-a, -id, -um), [image] oft.

[image]

[image]

[image]

[image]

[image]

§ 8. [image] = i, í, y, ý.

1. [image] ti, -í, -j; [image] fi, -í, -j; [image] vi; [image] pi, -í, -j; [image] sti, -í, -j; [image] pi, -í, -j; [image] di, -í, -j; [image] s, [image] og [image] eru nefndir hvassir stafir, þeir tákna i- og j-samband, þó eru hvassir stafir oft notaðir til þess að tákna i-samhönd, einkum í enda orða, og þar, sem hástaða (sjá 3. í þessari gr.)

getur valdið misskilningi: [illegible]

2. í=it, eða í eitt í auðlesnum orðum: [illegible] Standi ti eða tí í enda orða, skal í flestum tilfellum skrifa í (í): [illegible] en: [illegible]

3. Hástaða. Eftirfarandi stafur er lyft ½ mál (mál=lengd málsstafs eða meðalstafs) frá skriflínu undanfarandi stafs. Hún skal einkum notuð til þess að tákna i, en fremur í í þeim tilfellum, að hvass stafur sé ekki fyrir hendi.

[illegible]

Ath.: Þegar stafur hefir verið færður í hástöðu upp að yfirlínunni, má færa eftirfarandi staf niður á hina upphaflegu skriflínu. Þannig má hvort sem vill skrifa: [illegible] eða [illegible], [illegible] eða [illegible]. En varast verður, að villast á þessum ritháttum og lágstöðunni (sjá § 9,1.).

Sigla: o vil(-l,-t,-jum,-ja), d vildi, osf.; o vilji, osf.; ~ hinumegin, x hjá, z hans, ~ framan, r yður, r yðar, z hálfur, r fyr, b þvoleiðis, skyldi(-u,-um,-ið), ze segði,(-ir,-um,-ið), ze yrði(-ir,-um,-ið), f oftar, st segist, ze myndi, osf.

[illegible]

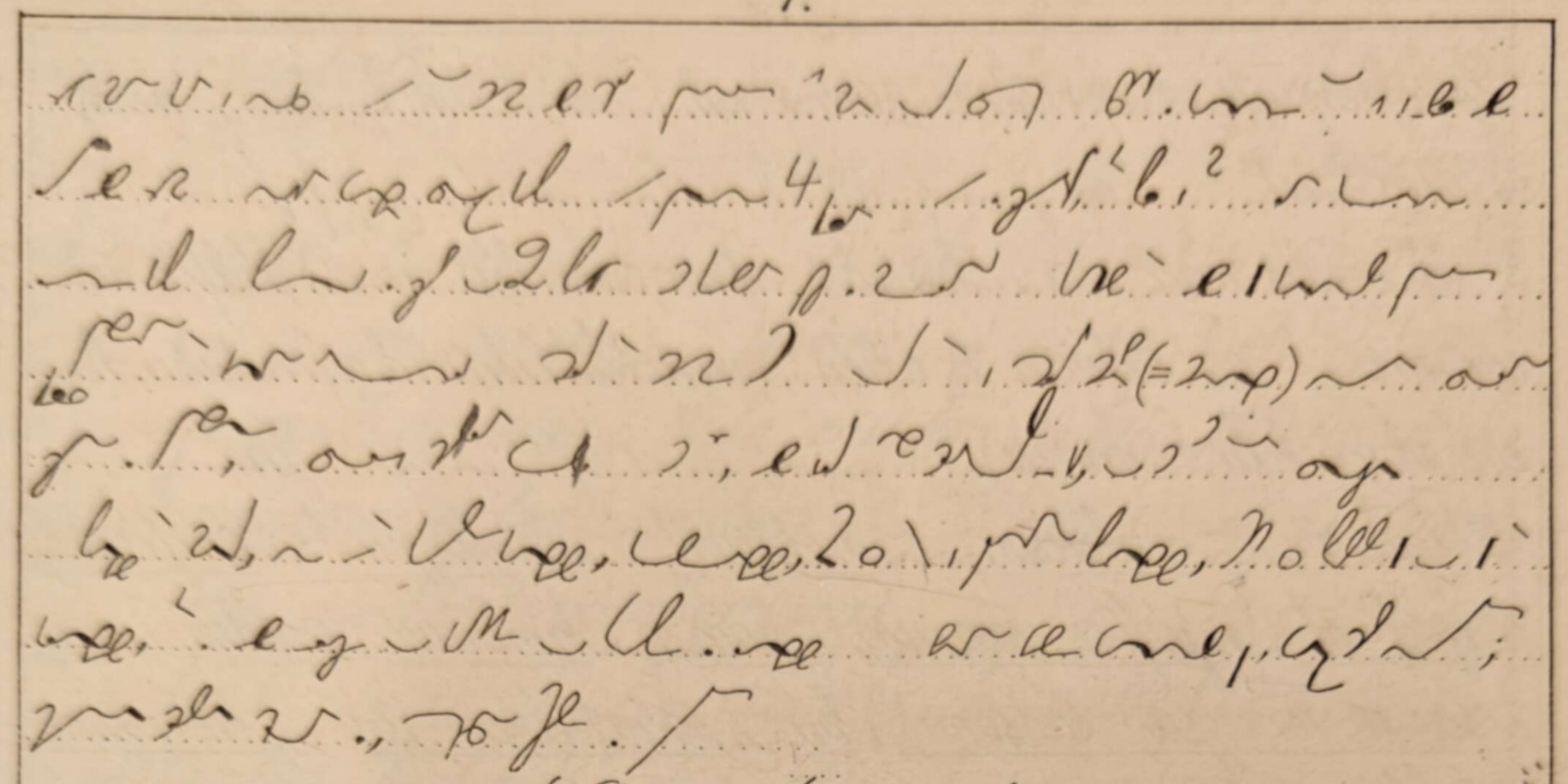

§ 9. s=u, ƺ=und.

1. Lágstaða. a/ Stafurinn á undan u er settur í lágstöðu, þ. e. færður undir línuna, ef hann er lítill, en til hálfs, ef hann er meðalstór. Lengri stafi má ekki setja í lágstöðu. Þó er l, ł, l og ɣ (í sambandinu: -g-ur) undanskilið.

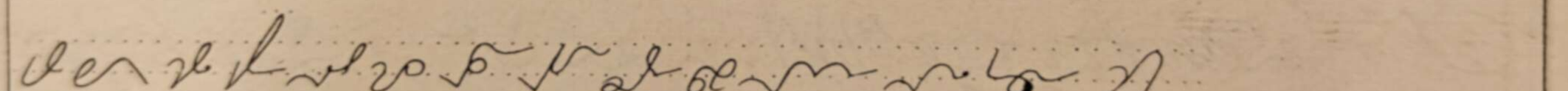

b/ Stafurinn á eftir u er settur í lágstöðu, þegar sá, er á undan fer, er lengri en eitt mál, - og stundum, þegar u-ið kemur síðar fyrir í orðinu, en í fyrsta atkvæði.

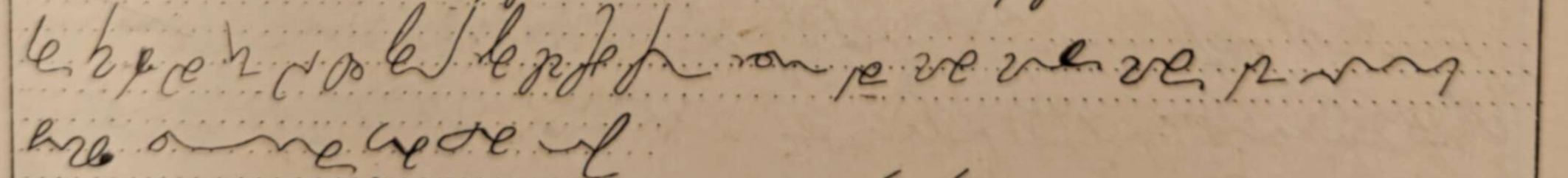

2. U má skrifa í sambandi við aðra stafi, t. d. milli langra stafa, þar sem lágstöðu verður eigi við komið, og ennfremur þegar tveir hljóðstafir fara saman:

s.bu, s.bru, ɛ.du, .lu, ɜ.mu, ,.ru, ʃ.pu, ʃ.tu, ł.stu, ɣ.uf, ɣ.up, ɵ.us.

Ennfremur eru þessi u-samhönd: ur, tur, stur, þur, vur, lut.

3 Í enda orða eða atkvæða – þar sem lett er að skifta orðunum, – að tákna u með „(merkið líkist hraðritaðu h-i, en er miklu minna).

Sigla: nokkur, nokkurt, nokkru, engin(n), gaf(-st), gáf(-u,-um,-uð), hún, hennar, undir, nú, sá(-u,-um,-uð), sá (forn), þú, svar(-a,-ar,-ið), svör(-um), svarað(-i,-ir), svörtuð(-u,-um), spyr(-ja,-jum,-jið), spurð(-i,-ir,-um,-uð,-u,-t), spyrð(-i,-ir,-um,-uð), vær(-i,-ir,-u,-um,-uð), einusinni, sjálfur).

§10. y, ofl.

Vegna þess að y og ý eru borin fram sem i og í á íslenzka

tungu, er eigi hafður sérstakur stafur fyrir þau, heldur skrifuð sem i og í. Útlendum orðum, þar sem y heyrist í framburði, má tákna það á tvennan hátt: 1. Í upphafi orða með því að skrifa ɤ (=y): ɤ ygla, ɤ eða ɤ Yankee, ɤ eða ɤ Yacht. 2. þegar y er á milli annara stafa, með því að láta eftirfarandi staf skera þann, er fer á undan: Gebyr, eða Bureau, Nymfe, Krysantemum.

---

kn, k n; kl, kl; kr, kr; kr, kr; khr, k r; kl, kl, kv; kl, kl (gr f) bs, b s; bd, d s; ls, l s; ms, m s; ns, n s; ngs, ngs; ps, p s; mps, mps; vs, v s; sts, st s; ks (x), k s; gs, gs; rs, drs, grs, -gurs; fs, f s; d=ð=ts, t s; sks, ss; til-l, l n d, r d, r ð; l nst, n st; rv, rvv; r v; r p; rsk, r sk; ll-tt.

(p) o, b, bl, bl, d, o, n, o, o, gle, v, o, o, r, o, o, o

ann, án; ~ and, ~ ang, ~ at, ~ auð, ~ dá, ~ ei, ey; ~ ein, ~ end, ~ eng, ~ ar, ár; ~ er, ~ fjar, ~ fjöl, ~ for, ~ há, ~ hjá ~ ing, yng; ~ ýms, ~ ýmis, ~ inn, ~ innan, ~ lang, ~ með, ~ mis, ~ mót, ~ na, ná; ~ ofur, ~ óguv, ~ sam (aldrei á línunni), ~ van, ~ að.

Sé eigi annars getið, eru hljóðstafir í byrjun orða skrifaðir að fullu

[illegible]

~ -ð-ing, -ding; ~ -ing, ~ -ting, ~ -ning, ~ -tning, ~ -ling, ~ -sting, ~ -ring, ~ -rr-ur, -rur; ~ -tust, ~ -dómur, ~ -leg(ur), -t, ~ -lega. Endingin ur er ýmist skrifuð alveg (~), í sambandi við g sem gr (ˀ), eða sem r í lágstöðu, eftir því sem bezt fyrir. Standi a eða á fyrir framan ~, er dráttur inn lagður í næsta staf á undan.

[illegible]

Sigla: ~ hvernig, ~ þess(-ir, -a, -um, -arar)), ~ þessi, ~ þessvegna, ~ hversvegna, ~ öll(-u, -um), ~ einnig.

[illegible]

§12. t = t = t. Tvöföldunarmerki.

1. T er skrifað ofan frá í upphafi orða, þegar langur stafur eða lágstaða fer á eftir, og í merkingunni: til.

2. Þegar t-ið er ekki í upphafi orðs eða atkvæðis, þar sem að skifta megi orðinu, skal skrifa: t-ti, -tí, t-tr, t-tur, -tur, t-tró, t-tó

3. Endingarnar -ta, -at, -it og -tti skrifast þannig: t = t, t, t = t, t

Tvöföldunarmerki: 1 rr, rer, rar, rár; ráar, ss, seð;

ess, ass: 2. t = t = tt, b = bb, * (notað í sigluneum), m = mm, st = st (sigl.), f = ff, p = pp.

Siglar: * þetta, st (-ir), -ar), -ur) - um), heldur (atv.).

§ 13. ɔ = au, o. fl.

Þessar tvíhljóða má skrifa á tvennan hátt:

1. Í upphafi orða, eða þar sem létt er að skifta orðunum, með því að setja undanfarandi staf í lágstöðu og e-stryk á eftir, þannig að næsti stafur, ef það er ekki málsstafur sem byrjar við yfirlínuna, komi í hástöðu, en sé au-ið í upphafi orðs, skal það sýnt með löngu e-stryki: ɔ2ɔ2ɔ2ɔ2ɔ2ɔ.

2. Verði lágstöðu eigi við komið, af því að langur stafur er á undan, þá skal skrifa au: ɔe ɔ2 ɔ2 ɔe (ekki ɔ, sjá § 9, 1).

Komi þýzki tvíhljóðinn eu fyrir í íslenzku hraðriti (stenogram), er ráðlegast að skrifa hann ɔ (eftir frb.): ɔ, ɔ.

Þegar tveir hljóðstafir standa saman, skal þess gætt, að hvor um sig sé skýrt sýndur. Til þess má nota stafina í § 9, 2, þar sem þeir eiga við, ennfremur hástöðu og lágstöðu, þó mega þær eigi fara saman.

Ef sýna þarf, að stafur eigi að vera með broddi yfir, má setja ' yfir hann: ɔ'. ɔ' = fóli, látur (ekki: foli, latur).

2 1/1 15

[illegible]

[illegible]

§14 Siglarnir.

e ad.	~ ekki, ekkert.	2 gef(-a,-um,-ir).	e hafdirdu.
– af.	~ en, enn.	2 gefdu.	' hef(-i-ir).
– afar.	~ ennfremur.	2 gaf(-st).	2e hefirdu.
– aftur.	~ engin(-n).	2 gáf(-um)-ud).	e hefd(-ir), -ud)).
– aftar.	~ ennpá.	2 gæf(-ir), -ud)).	e hefdirdu.
á.	` er, ert.	2 gæfirdu.	~ höfum.
á form.	` ertu.	n ngegn, -um.	~e höfd(-um), -ud).
á n.	` eru(-m, -d).	r r~ gjarna, -n.	2 hálf(-ur), -ar)).
bad, bädum.	^ far(-a, -id), -ir).	– gjör(-a-i, -um).	2 2 hann, hans.
bid(-ja, -jum, -jid).	^ fardu.	– 2 gjördu(bodh.).	2 2 hún, henni.
– eda.	^ farirdu.	– l gjörast.	2 hennar.
eg.	^ fá(-um-id)-ir).	– l gjörst.	~e heldur(atvo.).
ef.	^ fáein(-ir, -ar).	– l gjöristst.	~ ~ hinn, hin.
eftir.	~ fór(-um)-ud).	– l gjörumst	l x hid, hitt.
x ei, eigi.	^ fram, fer.	2 gjörd(-ir), -ud)-t).	~ ~ hinir, hinar.
~ ein(-ir, -ar).	^ framan.	x gjördirdu.	~ 2 hins, hinum.
~ einusinni	x frá.	x gjördist.	~ ~ hina, hinu.
~ einungis.	^ fremur.	l gjördu(m)st.	~ ~ hinna.
2 einhver.	f fyr.	2 gjörd(-ur), -ar)-na)	~ himumegin.
2 einhverju.	l fyrir.	2 gott.	x hjá.
2 einhverja.	l l fyrst, fyrsti.	2 haf(-a, -t, -id), -ir).	2 2 hvad, hvada.
2 eitt, eitthvad.	~ förum.	e hafd(-ir), -ur).	2 hvadan.
2 einnig.	l förumst.	e hafdu.	2 2 hvar, hvers.

hver, hverrar.
hversvegna.
hvernig.
hvor, -t.
hvorttveggja.
hvorttveggjar.
hvors.
höfuð, höfði.
já, já, jú.
inn, inni.
innri, innan.
kann, -t.
kantu.
kunn(-a, -um).
kem.
kemst.
kemur.
kæmi(-i, -u).
kæmirðu.
kom(-a, -um), -i(-ið).
komirðu.
komuð(-umst).
margur, -ir, -ar, -rar.
margt, margs.

mörg(-u, -um).
með, meðfram.
myrg.
mund(-ir), -um).
mynd(-ir), -uð)).
myndirðu.
nokk(-ur, -rum).
nokkurt.
nokk-ru, -urs.
nú.
og.
of.
oft, -ar.
ord(-in, -ið, -nir).
sem, sá, sú.
sá(-um)-uð).
samskonar.
samkv.
sagð(-i(r), -ur, -t).
sagðirðu.
seg(-ir), -ja, -jum, -ið).
segðu.
segirðu.
segjast.

segist, -u.
segjumst.
segð(-i(ð), -ir, -um, -uð).
segðu(m)st.
sögð(-u(m), -uð).
sé(-rt, -u(m), -uð).
sértu.
sjálf(-ur, -t).
skal, -t.
skaltu.
skul(-u(m), -i(ð)-ir).
skyld(-i(r), -u(ð), -um).
skyldirðu.
strax, stærri.
stærst(-a, -i(r), -u(r)).
spyr(-ja, -jum, -jið).
spurt, spurning.
spurð(-i(r), -u(m), -uð).
spyrð(-i(r), -u(m), -uð).
svar(-a(r), -i(r), -ið).
svar-aðu, -aðu.
svarirðu.
svarað(-i, -ir).
svör(-um).

svörð(-u, -um).
svo, svoleiðis.
til, tilfelli.
tækifæri.
tækifæri til.
umhverfis.
undir, undan.
umfram.
urð(-u(m), -uð).
var, -st.
varstu.
varð, varðstu.
ver(-a, -um, -ið).
veranda, -i.
ver(-i(r), -uð), -um).
verð(-a, -ur, -ir, -um).
við(fors., tvít. af eg), vegna.
vér.
velviljі.
vil(-ja(ð), -t, -jum).
viltu.
vil(-ji, -jir, vidth.).
viljirðu.

o^e vild(-ir),-um),-ur).	v pau.	+ petta.	r r ydur, ydar.
o^e vildirdu.	2 peim.	O pess(-ar),-um),-ir).	^ yfir.
c voru(-ð,-nn).	— peir	O pessi.	^2 yfir um, yfrum.
' pað.	\ þér (þgf eint, nf. flt. af þú).	∝ þessvegna.	r r ykkur, -ar.
\ þar.	n þegar.	v pitt.	o^e yrð(-ir),-um),-ur).
' þá.		v því.	— öll(-u,-um).

§ 15.

Endingar eru oft ákvalt skeyttar við síglana: e höfðinu, kemurðu, af öllu (til aðgr. frá: af öllum). Smáorð eru oft skrifuð saman, þegar innbyrðis afstaða þeirra leyfir:

Nokkrar alm. skamstafanir o. fl.

a alm., a.fl., a.s.frv., a. m.a., a.t.a.m., a.ca., a.t.d., a etc., a kr., a kl., a kg., a nr., a ef til vill, a hér um bil, a.p.m(án)., a.f.m(án)., a e.m. — b, bl, bls, c, cl, cr, cr, d, dl, dr, — e, el, es, f, fl, fr, g, gl, gr, — hundrað, þúsund, million. 72=1872, 16=1916. — a Ísland, a Reykjavík, a Ísafjörður, a Akureyri, a Seyðisfjörður.

§ 16. Útlend forskeyti og endingar.

1. ab, e ad, an, ante, anti; auto, bi, centi, centr(i); com, comp, con, con-f, cons, contr-a, de, dia, dis, entre, ex, extra, for, fore, fort, in, inter, para, pre, re, ref, rep, repr, res, sub, sus,

(trans, Sund, ~under, s~s~ uni, s yder. — Ab inter og under skal ætíð skrifa lausar við höfuðorðið.

2 ~ ance, ~ ence, ~ ency, ʒ drup, ~ else, ʒ eum, ʒ ium, ʒ graf, graph, graf, -phy; ʒ graphic, ʒ ial, ʒ iel, ʃ ion, ʒ isme, ʃ(istet, ʃ(istiv, ʃ(istik, ʃ(istisk, triſk, ʒ(istisk, ʒ disk, ʃ(ity, (isti, 2 2 ment, -al, ʒ rup, ʒ strup, Dto, ʃ tion(n), ʃ ʃ tional, -el, ʒ trup, ʃtum, tim, & us.

§ 17 ~ ~

Klappskrift (stýft hraðritun).

Í því, sem á undan er komið, höfum vér aðeins kept að skrifa þá stafi, sem ekki hegrast í framburði, og notað fáeinar, auðskjar skammstafanir, auk hinna fóstu stýfinga, síglanna. En hérefter skulum vér leggja stund á setninga-stýfingu, sem svo er nefnd, vegna þess, að orðin verða vart lesin, nema í setninga-samhengi sé. Ef vér tökum oss slíkar stýfingar til hjálpar, getum vér skrifað eftir hinum mælskasta ræðumanni, án þess að það þurfi að verða nokkrum erfiðleikum bundið að lesa hraðritið á eftir.

Setninga-stýfingunni er skift í:

1. Forhljóðsstýfingar. þá er fyrsti, eða fyrstu stafirnir í orðinu skrifaðir. Slíkar stýfingar skulu ætíð settar á línuna.
p. formaður, r. ráðherra, l. bréf, sk. skóli, skógur; gl. gleði, gladur; br. breyting.

2. Innhljóðsstýfingar. þær eru tvens konar: Stofnhljóðsstýfingar, þá er hljóðstafurinn einn skrifaður yfir línunni: ·· vara, ·— vörur. för(-um). Samhljóðsstýfingar, þá er skrifaður einn stafur — eða fleiri — innan úr orðinu: ⌒ hingað, þing; ⌒ þangað, gang(-ur,-a).

3. Afturhljóðsstýfingar. þá er síðasti hluti orðsins skrifaður:
" þannig,) næring,) reikningur.

4. Forhljóð og innhljóð: ·— fráför, ⌒ afgangur, ⌒ félag, ⌒ útgjöld, útgáfa; ⌒ samþykkja, ⌒ tilkynn(-a,-ing).

5. Forhljóð og afturhljóð: ⌒ afleiðing, ⌒ ásetningur, ⌒ afsetning.

Oft getur það gefið handhæga stýfingu að sýna y (með gegnskurði): ⌒ byggging. En u má sýna með lágstöðu: ⌒ „Klausul", „Konsul"; ⌒ furða.

Verslunarbréf.

Styttingar. K Kaupmannahöfn, L leyfum (vér) oss, U umboðsverslun, Al hér á staðnum, N nafn (-inu), & Co., S samband (-bönd), V viðskiptavegar, L land (-ið), V get (-ið, -um), F fullviss, B boðið, A allar, Á afurðir, G gæðaverð (-i), V vísa, M meðmæli, L vonumst, V fyrirspurn (-um), L leyfi (eg) mér, V verslun, T traust, M megið, M meðfylgjandi, Á ánægja, F framvegis, C & Co. V. H. & Sön, R reynsla, V verslunargrein, M meðeigandi, S sýnið, V vín (-um).

K 15/8 14.

[illegible]

K 5/7 15.

[illegible]

K 5/7 15.

[illegible]

Styttingar. S stórkaupmaður, G gufuskip, V verkaður, F fiskur, fiski; S skil (-um), S selja (-ið), T tilboð, G gjaldskeyti, D dagsett (-ur), S síðasta mán., E erfið (-ur), erfitt; U undirstryka (-ð), S spöntunarlisti,

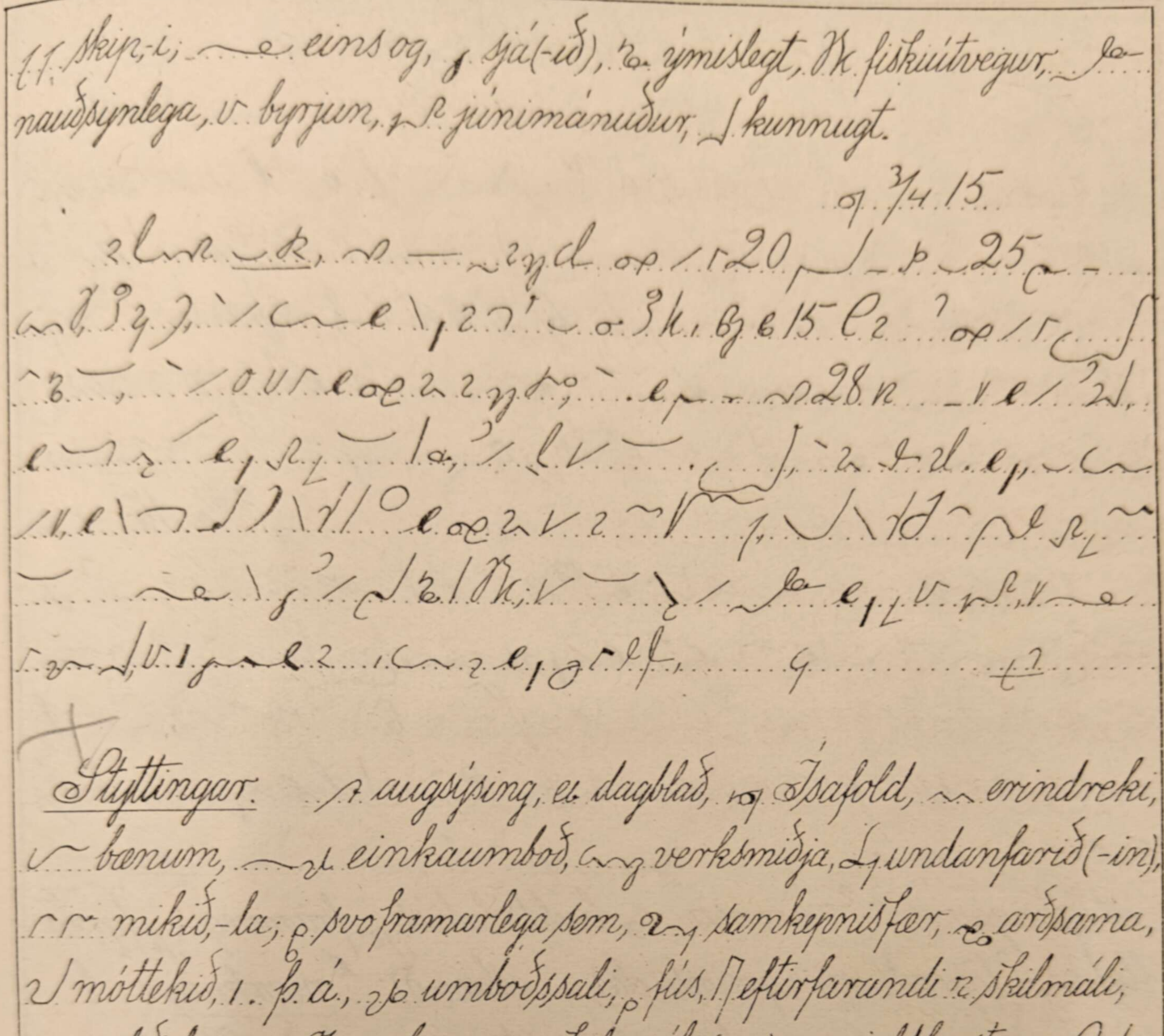

Styttingar.

19/2 16.

13/1 16.

26/2 16.

14/1 16.

Accept,-ant; Agent,-ur; assurere,-ance,-andör;
a jour; Aktie,-selskab; Amortisation; bill of lading; Cirkulare;
Certeparti, Cirkulation; Debet, Diskonto,-ere, dispo-nere,-sition;
Eksport; Faktur,-a; Garanti,-ere; Import; Kommission;
Konossement; Kredit; Kvalitet; Kvantum, Manufaktur;
Obligation, Provision; Provenu; sekunda.

Úr alþingistíðindum 1914 (B III. Umr. í n.d., 1. hefti, dálk 9-13.)

Stýfðingar: ráðherra, -ástæða, -ákvæði; -mörg(-um) orð(-um), (að svo) stöddu, -frumvarp, -kunnugt, -kjósendur, -viðsvegar, -óbreytt (-ur), (á) þessu þingi, -sérstaklega, -fullnaðarákvörðun, -háttv. þingm, -hans Hátign konungurinn, -stjórnarskrárbreyting, -þar er, -uppburður, -sérmál, -ríkisráð, -lög, -ríkisréttarsamband, -(milli) Íslands og Danm., -alþing, -ríkisþing, -fallist, -þrátt, -konung (-ur. -legur), -kosning: -miðlun, -málamiðlun, (á) síðasta alþing(i), -sleppa, (í) stað þess, -ákveða, -borin, -staðfesta, stjórnarfrv.; -stjórnarskrárbreyting, -frv; -1 gr. frv., -þannig, -(í) eitt skifti fyrir öll, -hingað, -Íslands ráðh., -nafnsetja, -úrskurður, -ásetningur, -útgefinn, -forsetisráðh., -birta, -Danm., -breyting, -fyrirkomulag, -löggjafarvald, -skipun, -gengur(-i), -dulinn(-dir), -konungl. opið bréf, -skólaskylda, -(að) öðru leyti, -álíta, -út í, -að héri deildinni.

(22):

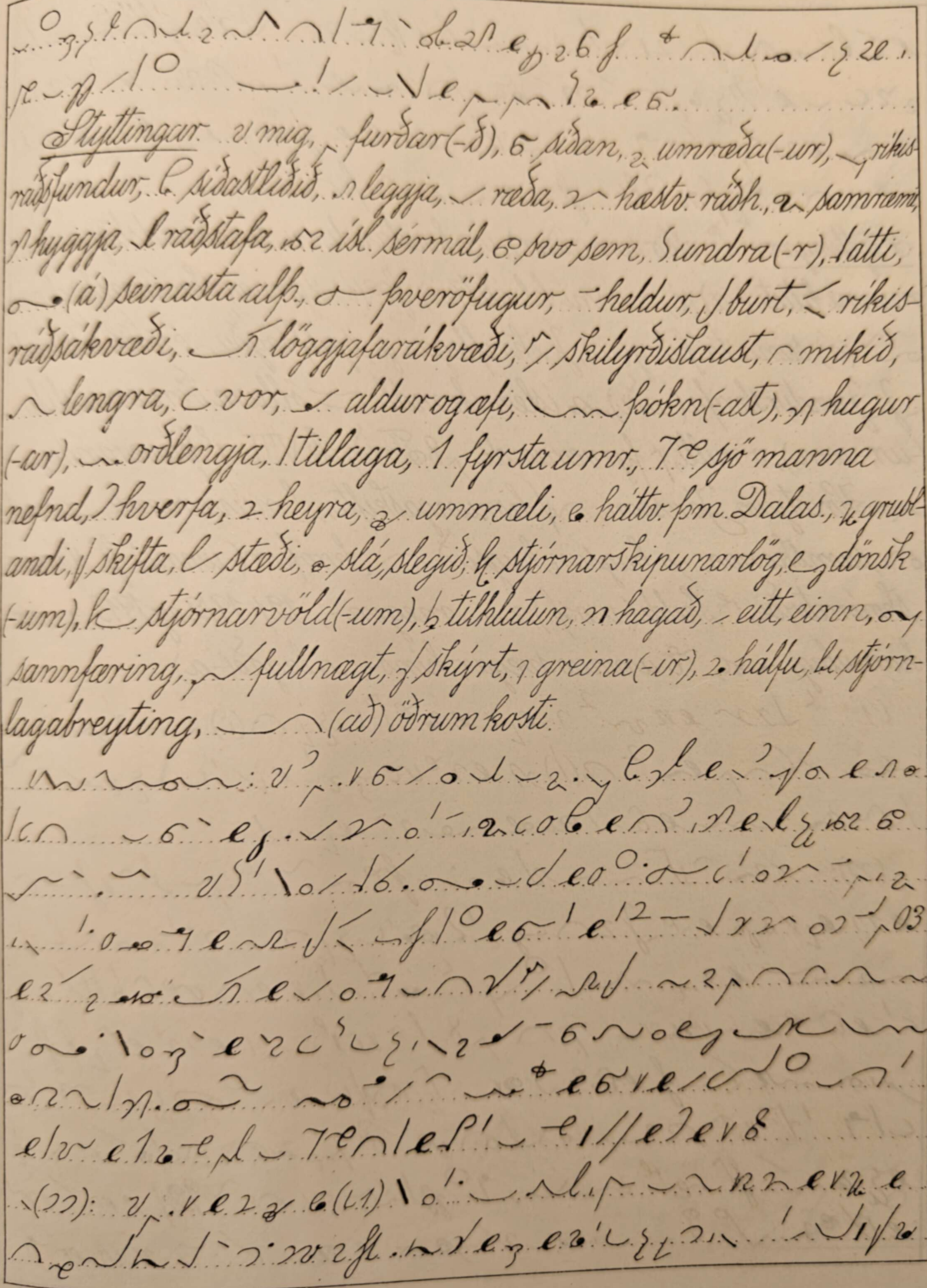

Styttingar: v mig., f furðar(-ð), b síðan, z umræða(-ur), ríkisráðsfundur, b síðastliðið, n leggja, r reða, x hæstv. ráðh., z samræmi, n hyggja, l ráðstafa, nz ísl. sérmál, b svo sem, s undra(-r), l átti, (á) seinasta alþ., s sveröfugur, h heldur, j burt, ríkisráðsákvæði, h löggjafarákvæði, r skilyrðislaust, r mikið, lengra, c vor, aldur og æfi, spökn(-ast), n hugur (-ar), ordlengja, l tillaga, 1 fyrsta umr., 1e sjö manna nefnd, 1 hverfa, 2 heyra, z ummæli, b háttv. þm. Dalas., z grubbandi, j skifta, l stæði, s slá, slegið, h stjórnarskipunarlög, e dönsk (-um), h stjórnarvöld(-um), b tilkluttun, n hagað, eitt, einn, sannfæring, fullnægt, j skýrt, 1 greina(-ir), z hálfu, ll stjórnlagabreyting, (að) öðrum kosti.

Styttingar. l. eftir sem (áður), v.e. bindandi, s.b. sambandslög, ÷ (í) minni hluti (-a), (í) minni hl. álit (-i); f.e. (í) stjórnarskrárnefnd (-innar), s.b. (á) seinasta þing (-i), f. skriflega, s.á. sjálfsögðu, v. ráðh. Íslands, f. undirskrifa (-aði), s.o. íslenzk mál, s.st. öllum öðrum, s.l. (-ur, -um), v. milli, l. fyrverandi, k. 8 Friðrik VIII, l. þáverandi, k. 1. Kristján Jónsson, k. konungaskifti, l. núverandi, s.ó. samskonar, s.h. hugsun, hugsað, s. kröfur (-unni), fl. stjórnarskráratriði, v. skildi (-u, ósf.), s. megin-, 12/1 1912 og 1913, s. samkomulag, s.st., s. annarstaðar, hins-, s. lagað (-a).

(I): [illegible]

(II): [illegible]

Sama hefti, dálk 33—36.

Styttingar. † framsögum. meiri hl., (háttv. þm.) N.-þing., 1 þingsályktunartillaga, einnar, 1mótmæla, óhugsandi, skoðun, ls staðhæfing, nokkurn veginn, nefnilega, utanför, utanfarar, afráðið, afráða; átlista, umræðulaust, annaðhvort, 1breytingartillaga, fyrirvari, -varana, -varar, -vörum; dagskrá, óviðeigandi, 2 háttv. 2 þm. Árn., allangt, hér er, sammála, status quo, nokkuð, þeirrar, Norðurálfa, auðveldur, upplýsing, framsögumaður, dag(-ur, -s), bragð(-i), ráðrúm.

†(): [illegible]

LYKILL AÐ § 1—13.

§ 1. Agi, læ, él, lé, Esja, ís, Eva 2, erki-, púta, leiða 2, lesa, læða, læsa, heim 2, mæla, fok, ok, för, fat, föt, ýla, fól, reiða, ræða, mæna, hæsi, amt, uxi.

§ 2. Bað, bál, sal eða sál, val, man, karl, banki, tágar, taka, smári, tala, panta, jakar, staka, fast eða fást, stara, spara, sjakal; skæri, spor, svæla, hefta, spóla, sveim, smér, mein, vein.

Bátar, mat eða mát, Natan, stát, skaft, saft, láta, sáta.

§ 3. Varða, vanda, Blesi, Beta (bita, bíta), lesa, sel, kesja, efni, kempa, jafnan, hvel, stafn, hempa, kveða, tveggja, lengi, rangali, rekkja, rekja, reka, lampi, let (lét, lit, lít), leit, læt, leggja, leigja, lægja, Sveinn, Sveins, fella, hefla, hefna, svanni, Kalli.

§ 4. Brandur, breiða, barn, greni, garður, garn, skreið, skerða, skref, sprek, skræða, draga, grafa, sparka, drangi, kremja, trauður, krampi, hafrar, þrek, þver, verri, reri, þrái, þari, efri, jarðlægur, prestar, traf, þraut.

Afleitur, viðlag, ást, ástæða, frádráttur, skráveifa, afreksverk, heimanför, afdrag.

Eg á ekki ask, en eg á skál. Í gær fór eg með afa fram á engjar. Gráni hefir lítið fax. Axel reið Faxa inn að ám, þar gat hann veitt 6 laxa. Hann verður að flýta sér. Spá er spaks geta. Þar er gaman að vera.

Eg fer þangað eða þá heim. Eg get sagt þér margt, sem gaman er að heyra. Þaðan fór eg fram að Hálsi. Flýtur á meðan ekki sekkur. Það var seint í gær. Ekki held eg það. Má eg fara með þér? Frá því hann fór hefir mér leiðst. Eg segi þeim það ekki. Sjaldan er flas til fagnaðar. Eg verð reiður, ef hann bregzt mér. Hvað veldur? Hver heldur?

§ 5. Leit 2, ætla, tæla, tæta, fæla, feitur 2, fætur, færa, tauta, teyma, taumar, ferfætla.

Þar er hæð fyrir ofan. Eg skal læðast heim að bæ. Eg get ekki séð hann héðan. Ærnar eru á beit, þær eru óþægar. Mér fanst það illa gjört. Eg veit ekki hvað verst er. Í dag er heitt veður. Sveinn segir, að Einar megi fara. Þar er flest í lagi. Hann segir, að eg sagi vel. Ómæt eru ómaga orð. Valur nagar bein. Hvenær kemur hann? Það veit eg ekki, en eg kem í dag. Han var seinn að ganga. Hann kemur senn. Það er beinn vegur yfir heiðarnar. Sök bítur sekan. Una lætur margar bætur á föt Steins gamla. Hallur skall á hellurnar. Eg hef meitt hann. Öl er innri maður. Hann er meiddur og mæddur. Bjálki flaut á vatni. Eg datt í læk. Við skulum ganga hægt. Eg ætla heim í kveld. Það er lag sem á legst.

§ 6. Borg, brot, dólgur, loft, lóð, logi, löð, mok, nóg, póstar, pollar, pest, peli, Tóki, Tóta, stoð eða stóð, stög, gola eða góla, gróa, hola, kopar, prófa, prófastar, trog, tröll, spjör, töf, tröf, strok, stökk, Þorsteinn, þroski, foli eða fóli, jól, sól, »zoologi«, spölur, sjöt, sjór, stokkur, strokkur.

Jakob, dragón, barón.

Það er góður maður, eg veit að hann hefir hjálpað mjög mörgum. Í þeirri bók er margt gott. Ef eg hefði vitað það, þá hefði eg gjört annað. Hann hefir ritað margar og stórar bækur. Það er gaman að róa á sjó í góðu veðri. Margur ætlar mann af sér. Eg dró pokann

á eftir mér. Engjarnar eru grænar, þær eru grasi vaxnar. Svona, það er meira en nóg. Venst vesall vosi. Sólveig er veik í dag, en eg vona að það batni fljótt aftur. Margt er manna böl. Óli í Króki á koparhólk. Svo er það. Tóurnar eru smognar úr greni. Hvar var það greni? Það var í stórri urð. Hann tróð sér inn í skot. Þeir fóru í gær. Eg sá tvö grá folöld. Eg sé þá ekki framar. Háð er heimskra gaman. Hann var mjög reiður. Ein svala gjörir ekki vor. Hann fór heim á eftir. Hvor þeirra var það? Við höfum verið lengi. Bráðgeð er bernskan. Hvað á eg að fá mér? Það skal vel vanda sem lengi á að standa.

§ 7. Ós, rós, posi, ös, koma, krot, kort, krókur, krókar, orð, viðkoma, kompás, sómi, sög, snekkja, senda, sandur, snar, snæri, slag, snotur, snör, selja, sló eða slóg, glaður, galar, glóð, »Pels«, »Palads«, plástrar, óma, einróma, rjómi, opna, goð, gotneska, ópal, ótal, verpa.

Hann hlóð vegg. Þeir leggja veg yfir holtið. Eg á eitt epli, eg skal gefa þér það. Hann er þreyttur. Þeir koma bráðlega. Sómi Íslands, sverð og skjöldur. Pétur óð yfir ána. Þeir segjast fara í dag. Hvað er sannleikur? Þar eru ótal eyjar og sker. Ilt er að kljást við kollóttan. Sög Jóns bítur ekki neitt. Hann er og verður hinn sami. Örn hefir stóra vængi. Ber er hver að baki, nema sér bróður eigi. Þeir koma heiman að. Steinn valt ofan í vatn. Án er ilt gengi nema heiman hafi. Vetrarbrautin sést vel í kveld. Bjarni verður að læra margt áður en hann getur orðið að manni. Einar er barn, en þó er hann aldrei latur. Komst Jón til lands, þegar Grána datt með hann í ánni? Já, hann flaut yfir á eyri. Seglbátar komast ekki langt í svona logni. Svo eru lög sem hafa tog. Áform mitt er það, en ekki er séð hvað úr því verður. Gef mér vatn í glasi. Seint er heimskan að snotra. Oft slökkur ein sorg aðra. Safnast þegar saman kemur.

§ 8. Varði, varðist; tendra, tindra, tindur, tinna,

tennur, tísta, tízka, fingur, dýr, dýna, vín, vísa, pískur, stjarna, stjörnur, títa, týr, þýfi, þjóð, þýzkur.

Kíta 2, líta, trítla. Seytil, meitil, »party«, leiti, læti, setin, látið, beitir, bætir.

Niður, slípól, sliðra, liðir eða lýðir, glymja, systir, milta, rispa, siga eða síga, sigra, lykja eða líkja, snild, linna, frískur, frískir, synd, syrpa, list eða lízt, byr eða býr, ryskingar, leysing, læsing, riða, ryðja, riðið, rífa, rifja, visinn, vísir, viðra, dyr, dirfast, dylgja, kilir, tyfta, titra.

Glymja 2, snild 2, fylstur 2.

Eg bað Björn að sækja hestana með mér, en hann vildi það ekki. Þeir eru hinumegin við ána. Eg var hjá bróður hans í gær, systir mín fór þangað með mér. Geta þeir komið hingað seinna í dag? Piltarnir eru fyrir framan bæ. Það gengur líklega illa. Eg fékk bréf yðar í fyrradag. Betri er hálfur skaði en allur. Hvað skyldi hann segja við því? Oft er það gott sem gamlir kveða. Hann kemur þar oftar en eg. Afi minn býr í Nesi. Eg fór heim að Gili. Finnur segir mér oft sögur. Siggi á Bakka fór inn í dal að leita að ám. Nýir vendir sópa bezt. Eg fann 4 fjalir. Eg á skauta, það er stál í þeim. Lík börn leika bezt. Steini á skíði og tvo stafi. Hann breiðir fisk á mölinni. Bragð er að þá barnið finnur. Fjallstindurinn er þakinn jökli. Holt er heima hvað. Oft er í holti heyrandi nær. Sólin skín á tindana, sóley gyllir völl. Hann sagði, að ilt myndi hljótast af því, og hann hefir orðið sannspár. Starfið er margt, en eitt er bræðra bandið, boðorðið, hvar sem þér í fylking standið, hvernig sem stríðið þá og þá er blandið, það er: að elska og byggja og treysta á landið. Dýrin víða vaknað fá, varpa hýði nætur; grænar hlíðar glóir á, grösin skríða á fætur.

§ 9. Búð, dúkur, gull, þústa, kuldi, mús, rúsína, rúbín, snuðra, sund, krukka, kukl, básúna, hugur.

Brúður, Tumi, full, pund, þrúga, púki, plus, stúdent, ástúð, skúm, skrúði, sprunga, Ásrún, furða, mund, munaður,

mundur, fluga, kunnugur, Dýrumdal, söknuður, varúð, þverúð, orusta.

Pumpa, skúfur, gnúpur, mínúta, »Retur«, turtildúfa, tuskur 2, »Produkt«, furutré, ugla.

Ökuþór, ríkulegur, tökubarn, fitubragð, þrusk.

Góðgjörðasemi. — Prestur nokkur í W., að nafni F., var óvenjulega góðgjörðasamur, og lét engan synjandi frá sér fara. Þegar hann ekki hafði peninga, gaf hann fátækum eitthvað af klæðnaði sínum. Konu hans féll það illa, því að hann gaf burt skyrtur og sokka, þótt hún væri búin að setja mark og tölu á það. Einusinni sá hún, að tötralega búinn iðnaðarmaður kom með glöðu yfirbragði út frá manni hennar, og fór hún því undir eins að leita í skothaldi því, sem hún geymdi í léreft og nærfatnað. Hún sá bráðum hvað vantaði, og sagði við mann sinn: »Nú hefir þú, elskan mín, aftur gefið burt eina sokka þína, og það af góðu sokkunum.« »Ójá, hjartað mitt,« svaraði presturinn blíðlega, »slæma sokka hafði iðnaðarmaðurinn sjálfur.« Oft geldur kapall að keyrissveinn er reiður. Gleymd er goldin skuld.

Eintómt andlit. — »Er þér ekki kalt?« spurði maður nokkur í Vesturheimi, sem var í hlýrri og loðinni yfirhöfn, villimann, sem gekk hálfnakinn fram hjá honum í frosti og kulda. »Er þér ekki kalt á andlitinu?« spurði villimaðurinn. »Nei,« svaraði hinn, »á andlitinu er mér ekki kalt.« »Svo er nú það,« svaraði villimaðurinn, »en eg er eintómt andlit frá hvirfli til ilja.« Öndverðir skulu ernir klóast. Svo má brýna deigt járn að bíti.

§ 10. Hnefi, hneta; hentar, handa, hönd; hraði, hreysti, hræ; herða, hart.

Geografi, bás, liðsvon, dásemd, helsi, lesa, gemsi, masa, Hannes, vanskapað, merki, hross, lagsmaður, vasi, vers, hrasa, »fasan«, Hans, gagnsær, gas, bátsmaður, Tasi, þjassi, tillaga 2, neðar, naddur, náðaður, herfur, afdrep, hvarf.

Vísindamaðurinn M. hafði einusinni keypt hund fyrir

2 krónur. Litlu síðar voru honum boðnar 6 krónur fyrir hundinn, og af því að honum líkaði ekki hundurinn lét hann hann. Þá sagði einhver viðstaddur: »Mér sýnist þér vera hepnari sem hundakaupmaður en sem rithöfundur.« »Það kemur til af því,« svaraði M., »að flestir menn hirða meira um hunda en um bækur.«

Ítalskur prins nokkur kendi sig við 2 furstadæmi, sem hann þó ekki átti eina þúfu í. Eitt sinn villdi hann í fjölmennu samkvæmi gjöra útlendum sendiherra, sem var greifi að nafnbót, kinnroða og spurði hann: »Segið mér, herra minn, hvar liggur greifadæmi yðar?« »Milli beggja furstadæma yðar,« svaraði sendiherrann og lét sér ekki bylt við verða.

§ 11. Aldrei, annar, nálægur, angist, árvakur, afarstór, erlendur, Eyvindur 2, afvikinn, andvirði, endasleppur, áfangi, mislyndur, einsamall, ofurlítill, allstór, allramest, athæfi, auðvitað, fjölfarinn, innangengt, ýngismaður, ýngri, ýmsir, ýmiskonar, æðistór, forsjálni, mótstaða.

Elding, æsing, bylting, hvatning, víkingur 2, sperrur, vegur, vitur, diskur, Áin er í leysingu. Klárurnar eru inni í skemmunni. Herzlan var ekki mátuleg. Hann hélt virðingu sinni allri. Láttu þér annars víti að varnaði verða. Veðrarnir í stafnum mínum eru orðnir ónýtir. Nú er breyting á orðin. Setningin hljóðar svo: Þangað komu þrír vitringar.

Englendingur nokkur var að segja kínverskum manni frá, hvernig vant væri að borga læknum í föðurlandi sínu; þá mælti Kínverjinn: »Eftir þessu getur ekki hjá því farið, að heilsufar manna sé mjög bágborið í Englandi. Eg fer alt öðruvísi að við lækni minn. Meðan eg er heill heilsu, fær hann hjá mér borgun í hverri viku, en verði eg veikur, hætti eg að borga honum þangað til mér batnar aftur. Þessvegna er eg aldrei veikur til lengdar.«

»Eg hef verið viku uppi í sveit, og kom til bæjarins aftur í gærkveldi,« sagði læknir nokkur í samkvæmi.

»Já,« mælti einhver viðstaddur, »það stóð í blöðunum.« »Svo,« svaraði læknirinn, sem þótti vænt um, »getið þér munað, hvernig það var orðað?« »Ef eg man rétt,« ansaði hinn, »þá var það þannig orðað: þessa viku hafa helmingi færri dáið en vikuna sem leið.«

Eitt sinn var apinn að stæra sig af því við tóuna, að hann gæti hermt eftir hverju dýri sem hann vildi. »Því trúi eg vel,« svaraði tóa, »að þú getir hermt eftir öllum dýrum, en það máttu líka vita, að ekkert dýr vill láta svo lítið að herma eftir þér.«

§ 12. Tízka, tugur, tuska, tundur, tyfta 2, »testament«, tunga, tilberi, Tumi, tempra, tuttugu, látum, bætum, ítalskur, ítarlega 2.

Belti, party, velti, betri, sólsetur, valtur, skógartúr, Pétur, Petrograd, Plató, Ottó.

Láta 2, senat, karat, líparít, granít, beitti, bætti, flýtti eða flytti. Tetur, titra, úttekt, feta, fita, fítonsandi, patína, Tatarar.

Verri, færri, færari, viðrar, ráarendi 2, kassi, assa, skass, messa, skessa.

Konungur nokkur var mjög eyðslusamur, og varð því að leggja marga nýja skatta á þegna sína, til þess að geta fullnægt löngun sinni til munaðarlífis. Eitt sinn var hann á dýraveiðum, mætti hann þá bónda einum, sem ekki þekti hann, og gaf konungur sig á tal við hann. Brátt varð tilrætt um hina nýju skatta, og spurði konungur bóndann, hvernig honum litist á þá. »Það er píningarsagan öfug,« mælti bóndi, »þar leið einn fyrir alla, en hér líða allir fyrir einn.«

§ 13. Laus, hraus, hraut, auga, ausa, gaukur, Austri. Brauð, staup, grautur, fauti, fraud.

Zeuthen, Leute.

Rv. (Reykjavík) 1/1 1915.

Herra C. F. B. Akr. (Akureyri).

Eg leyfi mér hérmeð að tilkynna yður, að herra N. N., er hefir verið umboðsmaður minn, er nú hættur störfum fyrir mig, en eftirmaður hans verður herra S. M., og mun hann innan skams hafa þá ánægju að heimsækja yður, og vona eg, að þér gjörið pantanir yðar hjá honum, er ávalt skulu verða afgreiddar með mestu umhyggju. Einnig tilkynni eg yður um leið, að herra S. M. hefir heimild til að taka á móti borgun fyrir mína hönd og gefa viðurkenningu fyrir þeim.

Virðingarfylst,

L. K.

Leiðrétting:

Bls. 23, 4 línu a. o. vantar að.
- 24, - - - n. — : Íslands ráðherra.

BÓKASAFN
16697
GARÐABÆJAR

Lbs - Hbs
22769783